

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsak četrtek.
Cena: Letno Din 32.—,
polletno Din 16.—, četr-
letno Din 8.—, inozemstvo
Din 64.—

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška c. 5

Telefon Interurban 115

Cena inseratom: cela
stran Din 1400.—, pol str-
ni Din 700.—, četrť strani
Din 350.—. Mali oglasi be-
seda Din 1.—, stalni popust

Ivan Vesenjâk, nar. posl.:

Kri in smrt v Narodni skupščini.

V sredo, dne 20. junija, se je na ne-pričakovan, grozen in krvav način končala borba, ki se je vršila v naši narodni skupščini zadnje tedne, oso-bito pa še zadnjih 14 dni. Prenapeta struna je počila. Dva mrtva poslan-ca, trije ranjeni, a morilec v ječi, da sodišče nad njim izvrši svojo sodbo.

Potek krvavih dogodkov.

Kakor zadnje dni običajno, otvoril je sejo narodne skupščine ob pol 11. uri dopoldne predsednik dr. N. Perič in začetek seje se čisto nič ni razli-koval od sej, ki so bile zadnjih 14 dni. Združeni samostojni demokrati in Radičevci so vodili obstrukcijo na običajen surov način: govori k zapis-niku, kričanje, očitjanja, žalitve levo in desno.

Posebno razburjenje je povzročil med Radičevci predlog črnogorskega poslanca Puniša Račiča, ki je zahte-val od predsednika, naj se odredi — zdravniška preiskava o tem, ali je Štefan Radič pri zdravi pameti ali ne. Ako je, potem se ga mora strogo kaznovati za njegove stalne žaljive besede. Predsednik tega predloga ni dopustil, ali Puniša Račič ga je že dan poprej objavil v vseh belgraj-skih listih. To je razkačilo Radičeve pristaje, da so silno napadali poseb-no Puniša Račiča.

Na seji je prišlo takoj v začetku do silnih preprirov med Davidovičevim poslancem Jovanovičem — znanim iz vojske pod imenom vojvoda Luna — in Radič-Pribičevićevimi poslanci. Ko v silnem prerekanju zakliče Lu-na: »Pridite k meni, če si upate«, na-stane vrišč in trušč, da mora pred-sednik dolgo miriti. Poslanec Maštrovič nato zahteva, naj se v zapis-nik sprejme, da sta dan poprej na seji grozila poslanca Popovič in Račič: »Tu bodo padale glave. Dokler ne bo ubit Stjepan Radič, toliko časa ne bo miru!«

Za Maštrovičem je dobil besedo T. Popovič, srbski poslanec s Kosovega polja. Rekel je med drugim: »Kdor v tej skupščini govori, tega se mora poslušati, neumnih Radičevih govo-rov pa ne bo nihče poslušal.« Opozí-cija na to kriči, protestira in razbija po klopih. Predsednik da Popoviču opomin. Popovič nadaljuje: »Ako vaš vodja Stjepan Radič tako »bru-

ka« (omaže) hrvatski narod, potem vam rečem, da bo njegova glava tu-kaj padla.« Opozicija na te besede tolče in razbija po klopih: V dvora-ni je nepopisen vrišč in trušč. Popo-vič nadaljuje z vsem glasom: »Za to ne bo kriva Srbija, ne bodo krivi Sr-bi, temveč vi, ki niste disciplinirani! Sramota je, da so takšni ljudje nar. poslanci!« To razburi Radičevce še bolj in predsednik mora prekiniti sejo.

Puniša Račič govori.

Ko se je seja ponovno pričela, je dobil besedo Puniša Račič. Stopil je na desni govorniški oder. V svojem govoru pravi, da nikdar, odkar so ne-hali pokati topovi in puške, niso bili državni interesi v toliki nevarnosti, kakor sedaj. Zato kot narodni posla-nec odkrito pravim, ko vidim nevar-nost, da bom uporabil drugo orožje, da se bodo zaščitili državni intere-si!« Po teh besedah opozicija ostro protestira. Pribičević kliče: »Hočete morda, da bi se tukaj grozilo z oro-žjem?« Predsednik dr. Perič poziva Račiča, da skrajša svoj govor. Račič nadaljuje: »Mnogo let je bilo treba, da se država konsolidira in da bi do-bilo ljudstvo, na kar je v vojni čaka-lo.« Dr. Pernar kliče: »Opljačkali ste bege.« Račič zahteva od predsedni-ka, da kaznuje Pernarja, ali da ga kaznuje on. V dvorani nastane silno vpitje in trušč. Račič kliče: »Vsak, kdor se bode poskušal postaviti med mene in Pernarja, bo poginil!«

Puniša Račič strelja.

Opozicija je Račičev govor nepre-stano motila z viharnimi med-klici. Radičevski poslanec dr. Pernar je dolžil Račiča, da si je v Južni Srbiji protipostavno prilastil zemljo in jo potem prodal dalje. Račič je takoj na to potegnil revolver. Nekateri poslan-ci radikalne stranke, ki so bili za go-vorniško tribuno, so hoteli planiti v Račiča, da bi mu odvzeli revolver. A Račič jim je zaklical: »Kdor se mi približa, ga ustrelim!« Pomeril je re-volver in ustrelil na poslanca dr. Per-narja, ki je stal pred klopmi Radiče-ve stranke. Strel je zadel Pernarja v pljuča. Pernar je takoj padel. Sedaj so poslanci Radičeve stranke skočili

pred klopi, da bi ščitili Štefana Ra-diča, ker so opazili, da Račič meri na njega. Račič je streljal dalje. Drugi strel je zadel dr. Basaričeka, ki se je postavil pred Štefana Radiča, da ga ščiti s svojim telesom. Krogla je za-dela dr. Basaričeka v prsa in je ta-koj umrl. Račič pa je meril dalje na Štefana Radiča, pred katerega se je po padcu dr. Basaričeka postavil po-slanec Grandža. Grandža je dobil 3. strel v levo podlaket. Grandža je o-mahnil. In ta trenutek je porabil Račič, da je naslednji strel sprožil na Štefana Radiča. Sedaj je zadel. Ra-dič je bil zadet v trebuh. Sedaj je pa skočil Pavle Radič proti Račiču, na-pravil pa je samo par korakov, po-tem pa je krvav padel na tla. Dobil je strel v levo stran prsi in je obležal v agoniji. Takoj so mu vbrizgali ka-fro, ki ga je pa spravila le samo za par trenutkov k polni zavesti, umrl je kmalu potem na operacijski mizi, ko so ga prepeljali v bolnišnico. Ves prizor v zbornici je trajal samo krat-ko časa in predno so se prisotni za-vedli, so vsi bežali iz dvorane. Sploš-ni nered je porabil Puniša Račič za to, da je nemoten zapustil sejno dvo-rano in tudi skupščinsko poslopje.

Takoj nato so bili poklicani zdrav-niki in vozovi, da so ranjence prepe-ljali v bolnico. Štefan Radič je bil ta-koj operiran. Strel ga je zadel na le-vo stran trebuha in mu ranič trebuš-no mreno. Nežnejši organi niso bili zadeti, vendar je stanje Štefana Ra-diča zelo resno, ker je bolan na srcu in sladkorni bolezní.

Skupščina zaprta.

Poslopje narodne skupščine je po-licija takoj izpraznila in zaprti so bi-li takoj vsi dohodi. Vse moštvo beo-grajske policije je v polni priprav-ljenosti. Prepovedano je vsako jav-no zbiranje. Vest se je po mestu raz-širila z bliskovito naglico in je pov-zročila silno vznemirjenje. Seveda je veliko vznemirjenje tudi po Hrvats-kem, posebno še v Zagrebu.

Njegovo Veličanstvo v bolnici.

Ko so prepeljali ranjenega Radiča, Grandžo in dr. Pernarja v bolnico, jih je prišel takoj obiskat osebno Nj. Veličanstvo kralj Aleksander. To de-

janje našega kralja ni le dokaz izrednega človekoljubja, ki globoko so čustvuje z žrtvami, temveč tudi državniški opomin, da se moramo jugo slovanski državljani med seboj ljubiti in spoštovati in samo s poštenimi in plemenitimi dejanji tekmovali v prid države in ljudstva.

Kako je mogoče tolmačiti grozen čin.

Vsakdo se vpraša: Kako je mogoče, da se je v narodni skupščini izvršilo to strašno dejanje? Poskusimo ga človeško razumeti in tolmačiti!

Gotovo je, da ni in ne more biti nihče, ki bi dejanja ne obsojal in žrtve ne obžaloval. Nihče ni, ki bi v borbi takšna sredstva smel nasvetovati ali celo uporabljati, ako je pri polni zavesti in razsodnosti. Tudi za najhujše morilce in očite revolucionarje imamo v vseh urejenih državah druga pota in sredstva, da se jih ali izloči iz človeške družbe ali kaznuje za njihova dejanja.

Zagoneten Puniša Račič.

Čudno je, da je ravno ta mož izvršil tako strašno dejanje. Izvoljen je bil pri zadnjih volitvah proti Vuki-

čevičevim pristašem na listi Pašičevcev. Bil je v zbornici miren in dostojen. Niti ene žal besede ni čel čes od volitev do tega strašnega dejanja rekel nobenemu poslancu. Srednjevisoki, plečati in krepki Črnogorec, ki je imel ožjo Pašičevo sorodnico za svojo ženo, je bil v svetovni vojski reorganizator črnogorskih prostovoljcev. Znano je, kako je silno ostro na stopil pri Pašiču, da odpravi po razsulu srbske in črnogorske vojske nered in razbrzdano. Star črnogorski ponos je prevečel njega in njegovo naziranje je bilo, da se omadeževalca časti sme in zamore kaznovati samo s krvjo. Zato je svoj čas predlagal, da poslanci, ki žalijo druge, morajo sprejeti dvoboj. Mož je bil vaje gledati smrti v oči in prelivati kri. V svoji razburjenosti je storil, kar je sedaj storil, da čaka v ječi pravice.

Prenapeti živci.

Vsled ogorčene borbe v skupščini, kjer je prav posebno Pribičević divje hujskal in nismo poslanci od vladne večine iz Radičevih in Pribičevićevih vrst slišali nič drugega kakor neprestane psovke, žalitve in natolcevanja na naslov naših ministrov in strank in poslancev, je nastalo ozračje tako napeto in osebni odnosi med vse-

mi poslanci tako ostri, da smo slutili: ali mora narodna skupščina narazen, ali pa se zgodi kaj strašnega, kajti posebno srbski vladini poslanci so morali biti mirni in če se je oglasil kdo v obrambo svoje časti in svojega naziranja, ga je opozicija prekričala in mu onemogočila razjasnilo in obrambo.

Dosti sem videl osebnih in političnih borb po svetu, mnogo jih tudi sam bojeval, ali takšne brezobzirne surovosti in blatenja, toliko psovok in sramotenja, kakor sem jih videl, slišal in doživel zadnjih štirinajst dni od strani opozicije na našo vladno in poslance vladine večine, tega še nisem v življenju slišal in videl. Opažoval sem srbijske poslance; s stisnjenimi zobmi in gorečimi očmi so izjavljali: tega več prenašati ne moremo in nočemo. Prvemu od teh so počili živci Puniša Račiču in izvršil je grozno dejanje. Ako se je g. Svetozar Pribičević nad grozoto prizora razjokal, je imel vzrok!

V tem strašnem trenutku pa bi vsi poštene, pametni in resni politiki morali misliti samo eno in to je uresničenje dr. Krekove oporoke: Kako zgradimo in uredimo v korist in napredek ljudstva v ljubezni in plemenitem tekmovanju našo državo.

Sploh se ni to nedeljo razgovarjalo o drugem kot o uboju, ki se je izvršil v beograjski narodni skupščini. Tudi naši prijatelji so se zbrali pri znanu-gospodarju, da si o tem menjajo svoje misli.

»Ta umor je velik škandal«, je navel razgovor gospodar in dalje časa so vsi ostali pod globokim vtisom tega žalostnega dogodka.

»Kdo je kriv?«

Tako vprašanje so si stavili vsi in gospodar je dejal:

»Kriv je Račič, on je ubijalec! Vsi to priznavamo. On bo tudi zato dobil kazni, kakor pač vsak ubijalec. V kolikor ga izgovarja njegova razlurljiva narava, katero je Radič še posebno razburjal s psovkami in očitki, ne bomo mi sodili. To bo storilo sodišče. Ali eno drugo bomo pa mi storili. Ko se namreč razgovarjamo o tem uboju, se moramo spomniti, da to ni osamljen dogodek v zgodovini. Koliko atentatov in političnih ubojev se izvrši po svetu! Spomni se na dogodke pred vojsko. Si spomni, da je bil ustreljen, Franc Ferdinand in Zofija sta bila ustreljena. In čisto vrsto drugih. Pa po vojski! Ali niso bili le samo politični uboji — vsi tisti tisoči in tisoči ubojev, ki jih je v Mehiki izvršil Calles nad katoličani. Naši slovenski liberalni in socialistični listi niso tedaj niti besede ogorčenja priobčili. Seveda ne! Saj je Calles njihov somišljenik in če tudi je ubijal na tisoče nedolžnih, niso ga obsojali! — Glejte, kako v Italiji ubijajo! Mateotija so ubili po naročilu iz Mu-

ssolinijeve okolice. Sedaj pred enim dobrim tednom so ubili Tušaka, Slovenca, ker si ni dal poitalijančiti svojega imena. In tako se kar vrstijo uboji za uboji v političnem življenju!«

»Kdor je zakrivil te splošne razmere, isti je največ kriv«, je pripomnil župan.

»Res, največ krivde je v tem, ker izrivajo krščanstvo iz javnega življenja. Krivda je v tem, ker ne obsojajo uboja kot uboja, ampak ga potem za govarjajo na vse mogoče načine! In ravno to ni krščansko! Še hujše razmere bodo, ako ne bomo vsega javnega življenja pokristjanili, ako ne bomo one poganske zdivjanosti, ki jo prinaša seboj dandanašnje moderno življenje, zopet spravili iz človeške družbe. Saj dandanes smo tako daleč, da se ubijalcem postavljajo spomeniki za uboj!«

»To pa ni res«, je ugovarjal župan, »da bi kdo ubijalcem stavil spomenik za njegov — uboj!«

»In vendar je res«, je ugovarjal gospodar in je potegnil iz žepa mariborski »Večernik Jutra« z dne 20. junija 1928 in ga pokazal navzočim.

»Tu na prvi strani strašno obsoja uboj, ki ga je izvršil Račič. To je pravilno. Vsi obsojamo ta zločin. Tu-le na 3. strani pa poziva narodna družba, da naj gredo dne 28. t. m. v Sarajevo na odkritje spomenika Principu, ki je na ta dan leta 1914 izvršil uboj. Zakaj ga je in v kak namen in nad kom, mi danes ne vprašujemo. Uboj je bil in Princip je ubijalec in v zahvalo za uboj mu ti ljudje, ki se danes tako škandalizirajo nad ubojem, postavljajo spomenik. To se meni zdi malo čudno!«

»To je stara liberalna hinavščina«, je pripomnil župan.

»In še to! Ali se ne spominjamo, da so ravno ti ljudje organizirali znano organizacijo Orjuno, ki je izvršila oni strašni, še nekaznovani uboj nad delavcem Fakinom v Trbovljah? Pa zdaj hinavsko vijejo oči, ko so s svojimi hujskarijami želi, kar so sami sejali!«

Gospodar je umolknil. Vsi so bili pod vtisom, da ubijalec nima pravice zmerjati drugega z ubijalcem.

»In sedaj?«

»Sedaj je nujno potreba, da se vzdrži red in mir v državi in da se preide končno na gospodarsko delo. Zdaj je menda čas, ko se bo prenehalo namenoma gojiti sovraštvo med Srbi, Hrvati in Slovenci in da bo huj skarij konec!«

»Bog daj«, so si voščili znanci ter se razšli.

V NAŠI DRŽAVI.

Političen položaj po dogodku. Takoj prvi dan so se raznesle vesti, da je vlada odstopila, kar pa ni bilo res. Tudi demokratični ministri niso odstopili. Vlada za to nima povoda, ker je zločin delo trenutno zblaznelega človeka. Dr. Marinkovič se točasno nahaja v Bukarešti, ko se vrne, se bo vršilo posvetovanje glede morebitne izpremembe v vladi.

Opozicija trmasta dalje. Kljub žalostnemu dogodku opozicija ne uvidi svoje zmote in drzno nadaljuje odpor. Sožalje vlade je odklonila, enako tudi, da se pokoplje oba poslanca na državne stroške. Najbrže sploh ne pojde več nazaj v narodno skupščino.